

VI ГЕРЕТІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

3 червня 2022 року

Тернопіль 2022

**УДК 001: 37(091)
Ш 78**

Ш 78 Шості Геретівські читання: наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 03 червня 2022 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 367 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «VI Геретівські читання», що приурочена пам'яті Ігоря Герети, проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 03 червня 2022 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 2 від 17 травня 2022 р.)*

УДК 001: 37(091)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2022

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

VI ГЕРЕТІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ
МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

03 червня 2022 року

З М І С Т

ВІДКРИТТЯ. ПРИВІТАННЯ. СПОГАДИ ПРО І. ГЕРЕТУ

<i>Головко М. Й.</i> Вітальне слово.....	с. 8
<i>Вітенко І.М.</i> Вітальне слово.....	с. 9
<i>Костюк С. В.</i> Вітальне слово.....	с. 10
<i>Полянський Ф. І.</i> Вітальне слово.....	с. 11

ЗАГАЛЬНОМЕТОДОЛОГІЧНІ ПРАЦІ ТА НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КООРДИНАТАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

<i>Бабовал Н. Р., Бабовал Д. С.</i> Особливості та методи виявлення фейкової інформації в медійному просторі в умовах війни.....	с. 13
<i>Боруцька Л. С.</i> Велет духовності Тернопілля.....	с. 17
<i>Брик Р. С.</i> Механізми впровадження автономії закладів освіти в умовах реформування загальної середньої освіти.....	с. 20
<i>Ван Янься</i> Специфіка музичної освіти школярів у КНР.....	с. 23
<i>Вітенко І. М., Миколів З. П.</i> Нові форми уроків та позакласних заходів як шлях до міжпредметної інтеграції в освітньому процесі.....	с. 26
<i>Волянюк Б. О.</i> Проєкт вшанування лицарів УПА.....	с. 31
<i>Гайда В. Я.</i> Структура самоосвітнього середовища закладу загальної середньої освіти.....	с. 36
<i>Герасимчук Г. І.</i> Стан освіти в умовах війни: минуле і сьогодення (порівняльний аналіз).....	с. 40
<i>Голуб Н. Б.</i> Цілевизначення і рефлексія на уроках української мови.....	с. 46
<i>Городецька О. В.</i> Онлайн-ідентичність особистості в Інтернеті.....	с. 49
<i>Грибенко О. М., Лисненко Д. А.</i> Розбудова вищих органів влади 1918-1923 рр. за конституційними актами УСРР: історичний аспект.....	с. 53
<i>Дерев'яна Т. Р.</i> Впровадження формувального оцінювання в навчальний процес під час дистанційного навчання.....	с. 58
<i>Дишлюк О. М.</i> Донесення польської поліції як джерело з історії ОУН на Тернопільщині (за документами Державного архіву Тернопільської області).....	с. 61
<i>Дідух Т. Г.</i> Особливості взаємовідносини між римо-католицьким духовенством і радянськими органами влади на території Дрогобицької області у 1953-1958 рр.....	с. 65
<i>Драбич Т. В.</i> Формування зорово-моторних функцій і дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку.....	с. 78
<i>Єфімов Д. В.</i> Додаткова реальність як сучасний інструмент	

навчання.....	с. 83
Жизномірська О. Я. Формування позитивної мотивації педагога в умовах інноваційних змін засобами тренінгової технології.....	с. 86
Зубаль І. М. Роль педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в освітньому процесі при роботі з дітьми з ООП.....	с. 90
Іванюк Т. Г. Кейс-метод як засіб розвитку критичного та системного мислення здобувачів освіти.....	с. 96
Кавецький В. Є. Готовність здобувачів освіти ЗЗСО до свідомого вибору професії як психолого-педагогічна проблема.....	с. 102
Квятковська А. О. Цифрові компетентності викладачів фахових коледжів в умовах змішаного навчання.....	с.107
Книш І. В. Номадичні практики «маскового існування»: маскарад, карнавал, пандемія.....	с. 110
Княжева І. А., Чернявська М. О. Проблема формування культури педагогічної діяльності в сучасному науковому дискурсі.....	с. 115
Коваленко О. М. Огляд сучасних підходів до впровадження STEM-освіти в закладах загальної середньої освіти.....	с. 119
Козлова Л. М. Пізнання малої Батьківщини як важливий аспект формування громадянина-патріота.....	с. 122
Колодійчук О. Я., Соколовський А. М. Проблеми опанування курсу дисципліни «Креслення» студентами Тернопільського фахового коледжу Університету «Україна».....	с. 127
Кондирєва М. М. Сакральні та археологічні пам'ятки доби запорозького козацтва на уроках української літератури.....	с. 130
Коненко Л. Б., Іваночко О. В. Інноваційна діяльність педагога в сучасних умовах.....	с. 137
Коротюк З. М., Мерена Н. М. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в період воєнного стану.....	с. 141
Костюк С. В. Епістолярій Ігоря Герети – основа науково-просвітницької та депутатської діяльності: нові надходження фондової збірки Тернопільського обласного краєзнавчого музею.....	с. 147
Криворучко О. В., Костюк Ю. В., Костюк І. В., Повна Н. І. Застосування штучних нейронних мереж в інформаційно-інтелектуальних системах.....	с. 152
Кухтяк С. Б. Виховання патріотичних якостей молодших школярів у взаємодії школи та сім'ї.....	с. 156
Лиса О. М., Строкань В. І., Анріутес С. В. Регіональні медико-екологічні проблеми Чернівецької області та шляхи їх вирішення.....	с. 158
Лобанова Ю. О., Єфімов Д. В. Форми і методи роботи з обдарованими учнями в сучасній школі.....	с. 163
Лупаренко С. Є. Проблема дитячої літератури та читання в Україні XIX ст.....	с. 166
Магера Т. В. Співпраця Володимира Гнатюка та Івана Франка на літературно-мистецькій, науковій та громадській нивах.....	с. 168

Мазур В. О., Гаврилова Н. С. Характеристика та особливості корекційної роботи при дизартрії у молодших школярів з порушенням мовлення.....	c. 173
Мазур П. Є. Вчителі Тернопілля у місці відособлення в Береза-Картузській.....	c. 180
Малієнко Ю. Б. Інтегративний підхід до навчання історії в закладах загальної середньої освіти.....	c. 185
Маркевич Т. М. З історії родоводу Ярослава Стецька (за документами Державного архіву Тернопільської області).....	c. 187
Мартинів М. А. Організація і проведення курсів підвищення кваліфікації педагогів у Тернопільській області (1948 р.).....	c. 191
Мороз І. В. Особливості роботи з речовими історичними джерелами на уроках історії в основній школі.....	c. 197
Мороз П. В. Особливості використання статистичних джерел на уроках історії.....	c. 201
Мочук О. Б. Формування цифрової та інформаційної безпеки особистості в сучасних реаліях воєнного стану.....	c. 205
Мудрик Л. Є. Формування духовно-моральних цінностей особистості на засадах педагогічних ідей В. Сухомлинського та Я. Корчака в освітньому процесі НУШ.....	c. 211
М'ялковська О. Я. Професійна компетентність педагога – важлива складова STEM-освіти.....	c. 215
Ніколаєнко Л. І. В умовах дистанційного навчання музичний розвиток дітей дошкільного віку.....	c. 219
Новосьолова В. І. Методи дослідницького навчання на уроках української мови в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти.....	c. 223
Огірко О. В. Храмове мистецтво церкви – могутній чинник музейної педагогіки.....	c. 228
Онищук Л. З. Використання табличного редактора MS EXCEL для моніторингу навчальних досягнень здобувачів освіти.....	c. 235
Петришин Л. Й. Творчість як системна складова процесу креативної наукової діяльності.....	c. 239
Полянський Ф. І. Архівно-слідчі справи Держархіву Тернопільської області як джерело з історії радянських репресій вчительства Тернопільщини у 1940-х роках.....	c. 244
Пометун О. І. Інтегровані курси як перспективний напрям розвитку змісту середньої освіти.....	c. 248
Посна Л. В. Безпека в Інтернеті.....	c. 252
Ремех Т. О. Особливості оцінювання здобувачів освіти в курсі «Громадянська освіта».....	c. 261
Сава О. В. Навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами (з досвіду роботи).....	c. 264
Саранчук Н. Р. Мистецтво в житті Ігоря Герети.....	c. 278

Петришин Людмила Йосипівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені В.Гнатюка; професор кафедри
педагогіки і психології та інклюзивної
освіти Тернопільського обласного
комунального інституту післядипломної
педагогічної освіти, м. Тернопіль

ТВОРЧИСТЬ ЯК СИСТЕМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ КРЕАТИВНОЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У системній організації процесу креативної наукової діяльності необхідно дотримуватися творчої стратегії в побудові пошуку нових, нестандартних ідей у процесі наукотворчості, у чому сприятиме саме побудова творчої стратегії.

Міждисциплінарний аналіз проблеми становлення креативних молодих науковців на основі вивчення психологічної, соціологічної та педагогічної наукової думки зумовив аналіз креативності в різних аспектах. Водночас зауважимо, що у науковому просторі, аналізують креативність як чинник професійної успішності; як аспект наукового стилю діяльності; творчий елемент в управлінському спілкуванні; як педагогічну креативність у професійній підготовці; як комунікативну креативність; як чинник розвитку наукових працівників здатних продукувати креативні ідеї та діяти інноваційно.

У численних наукових публікаціях у контексті формування креативної особистості та її креативних здібностей висвітлено різні аспекти цієї проблеми: історико-психологічні аспекти проблеми формування креативності досліджували Дж. Гілфорд, П. Торренс, М. Воллах, Х. Грубер, Дж. Девідсон, Н. Коган, С. Медник, Д. Фельдман, Д. Харінгтон; теоретичні й методичні аспекти проблеми дослідження розкрито в працях В. Дружиніна, Д. Богоявленської, М. Гнатко, Л. Єрмолаєвої-Томіної, В. Козленко, В. Моляко; психологічні аспекти теорії творчості висвітлювали Л. Виготський,

Я. Пономарьов, В. Роменець, С. Рубінштейн, А. Брушлинський, О. Леонтєв, О. Лук, В. Моляко, В. Рибалка; особливості педагогічної творчості проаналізовано в наукових дослідженнях В. Андреева, В. Загвязинського, В. Кан-Калика, Н. Кузьміної, М. Поташніка, В. Сластьоніна.

У процесі креативної наукової діяльності необхідна побудова саме творчої стратегії, а це об'єднання дій, спрямованих на продукування креативної ідеї в науковій діяльності та вирішення системних проблем, що і вказуватиме на наявність в особистості креативної компетентності. Так, В. Моляко [5] звертає увагу на стратегію як «особистісне утворення», що становить основу творчої обдарованості, тому що конденсує в собі ті структури, які детермінують аналіз ситуацій, оцінки нової інформації, вибір об'єктів дослідження, вибір орієнтирів, планування творчої поведінки, прогнозування розвитку гіпотез і вирішення задач, можливості гнучкої переорієнтації в змінах умов діяльності та ін.

З огляду на це, стратегії направляють свідомість, насичують її конкретним змістом, акумулюють у підсвідомості знання й технології їх використання, які можуть бути реалізовані (зі змінами або ж в «чистому» вигляді) під час виникнення нових проблем і вирішення нових задач. Стратегічна організація підсвідомості зумовлює використання аналогів, комбінаторики, а реконструювання визначає напрям у діяльності. Це те інтуїтивне почуття, яке «веде» рішення, «веде» суб'єкта у виборі різних напрямів, подекуди незрозумілих. Таким чином, виникають інтуїтивні здогадки, передбачення, часткові чи повні рішення [4, с. 27–28].

Узагальнивши, можна визначити основні цілі системного процесу креативної наукової діяльності, що ґрунтуються на творчій стратегії, яка слугує основою креативної діяльності у наукових пошуках.

Творча стратегія у свою чергу прогнозує: появу креативної поведінки; вибір орієнтирів та об'єктів креативності; прогнозування розвитку креативної наукової ідеї; формування креативних умінь і навичок, креативної компетентності у процесі наукотворення.

Окрім того, творча стратегія виступає основою реалізації завдань системного процесу креативної наукової діяльності, та конкретизує цілі означеного процесу:

1) навчально-пізнавальний пошук (формує такі вміння: аналізувати та творчо осмислювати перспективи професійного розвитку; вести творчо-евристичний пошук нових шляхів вирішення професійних задач; вміння формувати креативну ідею й перевіряти її у подальшій професійній діяльності; синтезувати та аналізувати професійну ситуацію та уникати стереотипів у розв'язанні проблеми, застосовуючи креативні методиками та техніки; враховувати нові дані й ставити нові питання до проблеми, що виникла в традиційній ситуації; сформувати креативні уміння й навички, креативну компетентність; сформувати уміння вести креативно-пошукову роботу в теоретико-практичній, самостійній, індивідуальній та науково-дослідній діяльності, а також у процесі проходження професійної практики);

2) самоосвітній аналіз (самоорганізуватись та самоактуалізуватись у процесі креативної поведінки, потенціалу, здібностей, що слугують основою креативності молодого науковця; уміння прогнозувати розвиток креативної ідеї та реалізувати її в науковій діяльності);

3) науково-творчий пошук (систематизування знань щодо розуміння сутності та змісту креативності, можливостей практичної реалізації різних видів та форм креативної діяльності й визначити шляхи їх застосування в креативній науковій діяльності) [9].

Усі визначені завдання повинні ґрунтуватися на вмінні вести творчу стратегію в процесі наукової діяльності у виші та на певних принципах як першоджерелах, що зумовлюють діяльність науковий пошук, дають змогу розробити наукову теорію та реалізувати на практиці мету, завдання, форми й методи необхідні у системному процесі креативної діяльності [5, с. 25].

Позаяк наукова діяльність тісно пов'язана з різними інститутами, то і креативна наукова діяльність має використовуватись у різних сферах суспільного розвитку. Таким чином, принципи доцільно класифікувати та

об'єднати в блоки, до складу яких належать такі: науково-організаційні; психолого-педагогічні; клієнтоцентровані.

До науково-організаційних принципів процесу креативного наукового пошуку належать принципи законності та прав людини; принципи державного підходу до знань; справедливості й моральності; гласності та демократизму; інтеграції та соціалізації; зв'язку змісту й форми наукової діяльності з конкретними умовами життєдіяльності особистості.

Психолого-педагогічні принципи спричиняють пріоритетність особистості в соціально-педагогічній діяльності, а також надають важливу роль соціально-психологічним механізмам навчання та виховання, формування особистості у взаємозв'язку із креативним середовищем. До цих принципів належать такі: принцип диференційованого та індивідуального підходу; системності в роботі з творчо-обдарованими особистостями; творчої самореалізації особистості; природо відповідності – урахування індивідуальних особливостей; об'єктивності та науковості інформації, що використовується; єдності, поваги та вимогливості; цілеспрямованості та системності; свободи вибору.

Загалом до клієнтоцентрованих принципів належать принципи незалежності; толерантності й опори; конфіденційності; добровільності; комплексного підходу; гуманізму; мотиваційно-творчої спрямованості; стимулювання креативного потенціалу; наукової обґрунтованості; програм креативного розвитку особистості.

Мета та реалізація завдань процесу креативної наукової діяльності зумовлені дотриманням таких принципів у процесі ведення наукових пошуків, зокрема: принципу системності, що базується на вивченні процесу формування креативності як системи, внаслідок упровадження якої формується креативність і креативна компетентність; принципу саморозвитку, самоорганізації, що базується на прагненні до креативної діяльності та творчого перетворення інформації та володінні гнучким креативним мисленням в процесі наукостворення; принципу рефлексії на власний досвід, як навчальний, так і

практичний, що забезпечує продуктивний синтез наукових знань та орієнтує на володіння креативною компетентністю; принципу творчого самовираження та самоорганізації; принципу формування креативної позиції науковця щодо будь-яких аспектів різностороннього наукового пошуку, оволодіння креативними вміннями й навичками, зіставлення фахових знань та знань, отриманих у процесі креативної наукової діяльності [7; 9].

Реалізація означених принципів допоможе отримати ґрунтовні знання в процесі креативних наукових пошуків, поглибити зміст продуктивно-творчого наукового досвіду, конкретизувати вміння застосовувати креативно-творчу стратегію й забезпечити успішний особистісно-креативний науковий розвиток.

Застосування творчої стратегії у системному процесі креативної наукової діяльності молодого науковця допоможе досягнути ефективного результату, що зумовлює становлення креативної особистості, якій властиво: використовувати методологію творчості, що є основою наукового пошуку та креативної діяльності; застосовувати креативні здібності, знання та вміння під час розв'язання професійних проблем; вести креативно-евристичний пошук нових наукових ідей; здійснювати креативно-пошукову роботу в теоретико-практичній, самостійно-індивідуальній та науково-дослідній діяльності; уміти продукувати креативні ідеї та перевіряти їх на практиці; уникати стереотипів у розв'язанні проблеми, синтезувати та аналізувати ситуацію; вести альтернативний пошук методів і способів розв'язання проблеми, креативно їх застосовувати; чітко та компетентно формувати основні цілі наукового пошуку; креативно самореалізовуватись, самоактуалізовуватись та саморозвиватись [9].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреев В. И. Педагогика творческого саморазвития : инновационный курс. Кн. 1 / Андреев В. И. Казань : Казан. ун-т, 1996. 567 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» / Верховна Рада України. Ін-т законодавства. К., 2002. 95 с.
3. Капська А. Й. Ступенева система професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери / А. Й. Капська. *Науковий часопис*: серія 11. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2004. 1(23). С.19–29.
4. Капська А. Й. Технології соціально-педагогічної роботи: навчальний посібник / Безпалько О. В., Вайнола Р. Х., Капська А. Й. та ін.; за ред. проф. А. Й. Капської. К. : НДПУ,

2000. 372 с.

5. Моляко В. А. Техническая творческая одаренность / В. А. Моляко. *Обдарована дитина*. № 4. 2002. С. 27–28.

6. Мудрик А. В. Социальная педагогика : учеб. для студ. пед. вузов / А. В. Мудрик. М. : Академия, 1999. 184 с.

7. Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді: Указ Президента України. URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua/laws/show/612/2000](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/612/2000).

8. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>.

9. Петришин Л. Й. Формування креативності майбутніх соціальних педагогів: теоретико-методичний аспект : монографія / Людмила Йосипівна Петришин. Тернопіль : Астон, 2014. 400 с.

УДК 94(477.84)

Полянський Федір Іванович,
кандидат історичних наук, доцент,
директор Державного архіву
Тернопільської області, м. Тернопіль

**АРХІВНО-СЛІДЧІ СПРАВИ ДЕРЖАРХІВУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ РАДЯНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ
ВЧИТЕЛЬСТВА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ У 1940-Х РОКАХ**

Анотація. У статті подано аналіз виявлених архівно-слідчих справ українських вчителів, що зазнали політичних репресій радянського карально-репресивного апарату на основі документів Держархіву Тернопільської області.

3925 архівно-слідчих справ зберігаються у фонді «Управління Служби безпеки України в Тернопільській області» Держархіву Тернопільської області, що були створені в ході розслідувань діяльності арештованих органами держбезпеки СРСР у 1940-х роках.

Справи велись на кожного репресованого окремо або могли бути об'єднані у групову справу. Серед матеріалів архівно-слідчих справ пізнавальними для дослідження є матеріали оформлення арешту та проведення обшуку, матеріали слідства (протоколи допитів обвинуваченого та свідків, протоколи очних ставок, особисті свідчення обвинуваченого тощо), характеристики з місця проживання або роботи та матеріали оформлення слідства (протокол пред'явлення слідчих матеріалів, обвинувальний висновок,